పన్నీరు పువ్వు

రాయసము వెంకటశివుడు గారు

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాది సంచికనుండి]

ఉదయగిరి రాజధానిగా జేసికొని, రెండవ జలాలుద్దీను మధ్యమాంధ్రరాష్ట్రమేలుచుండెను. ఆ మహమ్మదీయ ప్రభుని రాజ్యమందు జను లెవ్విధమగు వర్ణమతములు బాలుగాక, సరియైన శిక్షా సంపద ననుభవించుచుండిరి. హిందువులు, మహమ్మదీయులు నను తారతమ్యములేక, ప్రజలందరిని సమభావమున నవాబు పరిపాలించు చుండెను. జలాలుద్దీను మతమునందు సుజనుడు. సూఫీ సిద్ధాంతములం దపార భక్తి విశ్వాసములు గలిగియుండు వాతనికి వానితో దులతూగు హిందూ వేదాంతశాస్త్రము నందును అమిత గౌరవము గలదు. అతని కన్నులకు బీదసాదులు, పండిత పామరులు నందఱు నొకటియె. జగమంతయు జగదీశుని లీలారయె. ప్రజలెల్లరు భ్రాతృ సమానులు. పరమాత్మునియందు బుద్ధి నిలిపి, జలాలుద్దీను పూర్వకాలపు ప్రభువరులగు జనక, అరిలియను, అక్బరు మున్నగు మహనీయుల పాదచ్ఛాయలనే యడుగు లిడుచు, దేశ పరిపాలన ధర్మము నిర్వర్తించుచుండెను.

లోభమను అష్టటిన్నను జలాలుద్దీనునకు చిత్తశాంతియె ప్రియతమము. అనేకమారులు తానికి భూలోక జీవనము, ప్రజాపరిపాలనమును నతి దుర్భరములుగా దోచి, తా నీ కష్టభూయిష్టమగు సంసారము వదలి, ఏ మెక్కా పుణ్యక్షేత్రమునకో, ఏ షిరాజునగర వాటికకో చేరి, అందు పరమేశ్వర ధ్యానమందును, సూఫీ వేదాంతుల సహగోష్ఠి దినములు గడుపగోరెను. జనను తమ్ముడగు నాదరుషా కొండవీడు ప్రభువై యున్నను సర్వదా సాయము చేయుచు, అతని మనము ప్రశాంత వైరాగ్యమునుండి రాజకార్య నిర్వహణమునకు ద్రిప్పుచు, ఉదయగిరి ప్రభుత్వ మతడు విడకుండునట్లు చేయుచుండెను.

జలాలుద్దీను పారసీక రాజకుటుంబములోని యొక సుందరిని బరిణయమయ్యెను. ఆ సుకుమారి హిందూస్థానమునకు వచ్చి కొన్ని వత్సరములైనను, ఈ దేశపు శీతోష్ణస్థితులకును, జనాచార పద్ధతులకును నభ్యాసపడలేదు. ఆ ప్రాంతములెల్ల, నుదయగిరి యుద్యానవనమువంటిది. నడివేసవి యెండలు, దేశము నెంత దహించుచున్నను ఉన్నత పర్వత శిఖరమున హిమాలయమునవలె చల్లగనుండు నుదయగిరి శిలాదరికి రాకుండును. ఆ నగ రెంత శోభాయమానముగ నున్నను, బాలికాకాంత కను లెప్పుడును దూరపు షిరాజు వృక్షవాటికల మీదను, అందలి పుష్పజాలములమీదను వాలియుండును. వసంతకాలమున నుదయగిరి తరురాజముల వ్రాలియుంచు పికావళి పారసీకోద్యానముల నుండు గండుగోయిలలవంటివిగావని యాతరుణి తలంపు! హిందూ దేశమందలి శీతాలవు లేయిండ ఆ దేశపు గ్రీష్మతాపమువలె దుస్సహముగ నుండును. ప్రభువర్ణి శిక్షా పదుపాయములేమి కొఱంత వాటిల్లగలదు? ఆ సుందరి కెట్లైన హిందూదేశ నివాసము సుఖవంతము చేయఁగోరి, నవాబు పారసీకమునుండి వివిధ పుష్పజాతుల మొలకలు తెప్పించి నాటించెను. వీటివానిలో చాలవి యుదయగిరి నీ చెట్లు వృద్ధిపొందెను. కాని యెన్ని శోభలు యుండినను, హిందూదేశ జీవనము కారాగృహవాసముగ బాలికారాణి యనుకొనుచు, వాపోవు, గృహింపఁజొచ్చెను. వ్యాకులిత హృదయమున బయలుదేరిన, దేహమున ప్రవేశించిన యా మహా వ్యాధి నే వైద్యుడును బరిశీలింపలేకుండిరి. ఎట్టి ఔషధములు, సేవ్యములు నా సుకుమారి శరీరపు వేడిని నమనింపలేకపోయెను; యునానీ హకీములు, ఆయుర్వేదవిద్వాంసులును ఆ రాణి [illegible] రోగనిదానము [illegible] నెవ్వరికైనను లేకపోయెను. జలాలుద్దీను మనశ్శాంతికి విఘాతము కల్పించునట్లు ప్రియసతి శరీరస్వస్థత ప్రబల కారణమయ్యెను.

2

[illegible] నొక ప్రఖ్యాత వైద్యుండును గలడు. [illegible] శ్రీనాథుడు [illegible] వైద్యుడు [illegible] వైద్య విద్య [illegible]

బుద్ధికుశలతను గుఱించి మంత్రులవలన విని, నవాబు తనని మిగుల సత్కరించి, వైద్యము చేయింపఁగోరి, ఖిల్లా పరిసరముల నుండెడి కదళీకావనమునందలి భవనము నీతనికి విడిది చేసెను. మహమ్మదీయులలో ఘోషాపద్ధతి యుండుట లోకవిదితము. రాజకుటుంబములలో నీమరియాద మరింత ప్రాముఖ్యము వహించియుండును. రోగిని జూడక, నాడి పరీక్ష సలుపక, ఇతరులు తెలిపెడి రోగ చిహ్నములబట్టి వ్యాధి నిర్ధారణ చేయుట ఎట్టి వైద్యునికిని దుస్సాధ్యము. అనివార్యములగు ప్రతిబంధముల గూర్చి యనుకొన నేమి ప్రయోజనము? బాల్యమున శ్రీనాథుడు తండ్రియొద్ద వైద్య విద్యాభ్యాసము చేయు దినములలో, రాజాంతఃపుర స్త్రీల నాడి నిదాన మెట్లు కనుగొనవలెనని యడిగి, రోగుల ఛాయా ప్రతిఫల సందర్శనమువలన రోగ నిర్ధారణము చేయు విధ మాయనవలన గ్రహించెను. ఇపుడది శ్రీనాథుడు జ్ఞప్తికి దెచ్చుకొని, నవాబునకు దెలియఁజేసెను. అంత నంతఃపురమున రోగి మంచము దగ్గఱ నొక తెర వేయించిరి. క్రింద నుంచిన పన్నీరు తొట్టెలో రాణి ముఖ ప్రతిబింబము స్పష్టముగఁ గానవచ్చెను. ఈ పీడను బరీక్షించి వైద్యుడు వ్యాధి నిరూపణము చేయఁ దొడఁగెను. లేతతములవంటి రాణి ముఖబింబము పండుటాకువలె నగుట, కనుకొనలందు నీలిమ మేర్పడుట, కనులు సోలుచుండుట, శిరము తూలుచుండుటయు రోగమునకు ముఖ్య చిహ్నము లగునట్లు అతడు కనిపెట్టెను. వైద్యుని కోరికవలన నవాబు చేసిన ప్రశ్నములకు రాణి ప్రత్యుత్తరము లొసంగెను. ఆ సంభాషణ మూలమున రోగి కంఠధ్వని, ధోరణి, రుచులు, పరిస్థితులును దెలిసెను. ఇవ్విధమున నా వైద్యుడు పరీక్ష జరిపి, రోగ నిర్ధారణ చేసెను.

3

లోకము విరోధవర్గ పరిపూరితము! గురువునకు గురువు, వైద్యునికి వైద్యుడు, వర్తకునికి వర్తకుడు శత్రువులుగ నేర్పడుచున్నారు. ఒకరి నొకరు ద్వేషించి, పరుచో నొకరి నొకరు అటవీ మృగములవలె కబళింపఁ జూచుచుందురు! అంతియ కాని, మిత్రత్వమె వ్యాపార మాత్రముగఁ జేకొని, ఒండొరుల భావానుభవముల సాహాయ్యమున జనులు తమ విధులను మఱింత బాగుగ నెఱవేర్చుట కర్తవ్యమని గ్రహింపకున్నారు. శ్రీనాథుని ప్రణాళిక యిట్టిది కాదు. రోగ నిర్ధారణమునట్ల వైద్యునికి సర్వజ్ఞత్వము పనికిరాదు. రోగి కిదివరకు వైద్యము చేసినవారు భిషక్కులకు బరమ మిత్రులని యాతని మతము. కావున శ్రీనాథుడు రాణి పూర్వపు చికిత్సకుల పరిచయమునేసి, రోగ వివరణమును గూర్చి వారు సలిపిన కృషి వివరము, వ్యాధిని గుఱించి వారికిగల యనుభవములను గ్రహించెను. శిశువులకును, రాణివాసపువారికిని వైద్యము చేయుట మిగుల కష్టము. పరదేశ జనితయగు బాలికా కాంతయొక్క తనూతత్త్వ మతికోమలము. మహాత్ముడవే నేర్పడిన మహామేధావులకు వైద్యులు చేసిన ప్రతిక్రియలె వ్యాధిని మఱింత పెంచెను! బంగారు ప్రాముడంటి యా సుకుమార తత్త్వమునకు కలకండ పలుకే కఠినద్రవము, మధుబిందువె మేహాధిక్యమును గలుగఁజేయును! ఈ విషమ పరిస్థితులందు మిగుల శ్రద్ధ వహించి, తన మేధాశక్తినంతయు నుపయోగించి, శ్రీనాథు డెట్టకేలకు [illegible] నిర్ణయము చేసెను.

4

ద్రాక్షాసవగ్రహములైన వైద్యకుమారుని మందు రాణికి గుణమిచ్చుచుండెను. నిరతము విచారపు వంటకొట్టుకొనియుండు బాలికా యువరు పరిచారికల సాయమున లేచి కూర్చుండి సంభాషింపఁ దొడఁగెను. పతి యిట్లు క్రమముగ నారోగ్యాభివృద్ధి గాంచుచుండుట ప్రభువు మొదముందెను. పుత్రిక యమితానంద భరితయయ్యెను. పరిచారికలు ప్రశస్త సమయములతో బయలు చేసికొనుచుండిరి.

శ్రీనాథుడు ప్రతిదినమునను దేవునికి పూజలు సమర్పించుచుండువాడు. [illegible] పెద్ద కంచె కాపల [illegible] గానవచ్చెను. అందొక [illegible] తొట్టెను. [illegible] యద్భుత దృశ్యము

గానయ్యెను. నవమల్లికల నవవాసంతము మేలుకొలుపుగమున హొస్పాడి పరువాలు వత్స
ములతో యొప్పారు పొదరిండ్లలో నడచివచ్చి, ఈ నూతన పుష్ప మొకటి కోసి, అరుణిమ
ముందు దాని సౌరభము తన కోమల పాణితలమున బట్టి సంతసమున వాఘ్రాణించు
చుండెను. ఆ సుందరి చెక్కులు, పెదవులు తరుణకాంతుల నెరారుచుండెను. ఆమెంత
మృదులాంగియో! నిర్మాణ రహస్యము లోకమున కెఱిగింప గుణసారముగ ననుకరించు
టకై ధాత యీసుకుమార సుమముల సృజించెనా యనునటు లుండెను! ఈ అందమైన
సుమబాల కుమారీరత్నమగు గుల్‌నారియే!

శ్రీనాథుడు గుల్‌నారిని జూచుట కిది మొదటిసారి కాదు. వాడు రాజాంతఃపుర
మున వచ్చుట గానవచ్చిన రోగి కొక ప్రక్కగ నిలుచుండి సరిగోడ కానుకొనియుండు
వొక బాల ప్రతిబింబ మాతని కనుల కపుడు గోచరించెను. అట్టి సుకుమార సుందర
రూపము మానవ భామినులలో నుండునా? అలంకర, అతిశ్రేష్ఠగ నుండెడి తన నయ
నముల భ్రమింపజేయుటకు ఏ గంధర్వాంగనయో యిచ్చటకు దాపు వచ్చెనని యా
యువకుడూహించెను! ఆ కనుల తీరు, మోము సొగసు, సరసగమన క్రమము, ముంగు
రుల కాంతులు వీక్షించి, ఈ జవ్వని దేవాంశ సంజనితయగు వనితయని యా విప్ర
కుమారుడు విభ్రాంతి నొందెను! ఇపుడా సుందరాంగి మఱల వాని కన్నులకు
ప్రసన్నమగునపుడు, ఈ కామిని మర్త్యలోక నివాసిని గావచ్చునని యొకింత విశ్వ
సించినను రాణి సన్నిహిత బంధువర్గములోనిదై యుండబోపునని యా యువకుడు
తలపోసెను. ఏలనో వాని మది గురుతింపజాలని మొత్తని తాకుసకు గురియయ్యెను.
అతి సూక్ష్మ రోగాంకురములు పరహస్యముగ శరీరమునకు గావించిన యవకృతి గని
పెట్టిన దిట్టరి, గుల్‌నారినిగూర్చి తలంచునపుడు, తన హృదయసీమను కొల్లగొను
కామచోరుని జాడలు పరికింపనేరకుండెను!

మోహ మెపుడు నొకప్రక్కనె ప్రసరించునని భావించుట మానవుల వెఱ్ఱి!
అద్దంకిసీమ వైద్యుడు కిల్లాలో గాలపెట్టి, తన జనని చికిత్సకు బూనిననాటి
నుండియు, గుల్‌నారి యా యువకునందు సదభిప్రాయమున నుండెను. బ్రహ్మతేజ
మ్మున హొస్పాడి యా వయస్సుని వదన పద్మమును అంతఃపుర గవాక్షములనుండి
యాపాలిక పలుమారు పొడగాంచియుండెను బుద్ధి కౌశల్యమునకు వీడుజోడగు నయ
వంవదయు, ప్రజ్ఞాధికత కెనయగు సహృదయతయు ఆ జవ్వనుని మోమునమ్మని తమ్మి
చూలి లిఖియించినట్లుగ గుల్‌నారికి నయనగోచరమయ్యెను! అనుభవశాలులు, వయో
వృద్ధులనగు ఘన వైద్యుల చేతులకు జిక్కని వ్యాధి యీ యువకునకు దెల్లమగునాయని
పులువు రనుకున్నను, వీనికే ఈ రోగము గ్రాహ్యమగునని నమ్ముచు, వీనికే జయము
సమకూర్చుమని రాజకుమారి యుల్లాసు ప్రార్థించుచుండుచు ఈ వైద్యుని హస్త
మమృతహస్తమనియు, ఇతడిచ్చెడి ఔషధము సంజీవియనియు గుల్‌నారి తల్లిని
ప్రోత్సహించుచు, రోగనివారణమునకు దోహదములగు ధైర్య విశ్వాసములచే రాణి హృద
యమును బాదుకొల్పెను. ఇవ్విధమున శ్రీనాథునియెడ సదభిప్రాయ సద్భావములు
ఆ యంతఃపుర సీమ నల్లుకొనియెను.

5

శ్రీనాథుని పేరిపుడు సంస్థానమునం దెల్లెడలను వ్యాపించెను. చిరకాల వ్యాధి
పీడితయగు జులైయికారాణి తొలకరివానకు దెప్పరిలు పూల మొకవలె కలకలదేరెను.
నవాబు ఉత్తరువు ననుసరించి యున్ని సదుపాయము లీ చిన్న వైద్యునకు సమకూరెను.
మార్తాండోదయమగు నప్పటికి పూజకు వివిధ జాతుల పుష్పములు, పత్రములను రాజ
పుత్రిక స్వయముగ కోటనుండి పంపుచుండును అప్పటికంటె శ్రీనాథునికి ప్రియ
మగు పూవు పేరులేని యా యొక్కనిపూవె. ఆ పుష్పమునకు తన ప్రేయసియగు గుల్
నారికిని ఆ విప్రకుమారుడు సామ్యము గల్పించుకొని సంతసించుచుండును! ఆ పూవు
పేరు పన్నీరు పూవని వాని కిపుడు తెలిసెను గుల్‌నారి మోవి, చెక్కులు, పదపాణి
తలములు, పన్నీరు పువ్వును బోలియుండుటచేత, ఆ సుందరిని పన్నీరు పువ్వని యా
తరుణుడు తన మనమున వ్యవహరించి, ముదమందుచుండును! దేవుని పూజలను శ్రీనాథుని
కిని పన్నీరు పూవులే ముఖ్యమయ్యెను. పన్నీరుపూల నెత్తావుల నాఘ్రాణించుట వాని
కింతో సంతోష జనకము. అతని కన్నులను పేద దీర్చునది పన్నీరుపూవు. పన్నీరుపువ్వును
గురించి యతడు పగలంతయు దలపోయును, రాత్రులంతయు కలలు గాంచును!
పురుషార్థములు, ముక్తి మోక్షములు శ్రీనాథునికి పన్నీరుపూవె! ఆ కుసుమమె,
కుసుమ కోమలియె, ఆ ప్రేయసికి గల్పతరువు. అతనికి స్వర్గము, సర్వమును పన్నీరు పూవె!

ఒకనాడు శ్రీనాథుడు స్వవిషయ విమర్శన మొకింత సలిపెను. అతడీ పర
దేశము వచ్చి కొన్ని మాసములైనది. దైవానుగ్రహమువలన, తాను వచ్చిన కార్యము
సఫలమగుట సత్యమె. కాని, యొరులవ్యాధి నివారణ జేయవచ్చిన తానె యసాధ్య
వ్యాధి పీడితుడగుట యెంత శోచనీయము! పరదేశమందలి ముక్కుపచ్చలారని పల్లవ
ముఖ మఱచెడి మందు దెచటనైన గలదా! తనకు ప్రేమాస్పదులగు ప్రాణబంధుగు
లను వీడి, క్రొత్త చుట్టములకై పరితపించుట యెట్టి వెఱ్ఱి! మోహము వివేకము
నడంచును. పరుల్పల పంజాలుడగు తానీ యవన జవ్వనిమీద వలపు గొనుట యెట్టి
యవమానము! ఎంత యసత్యము! అన్యజాతి మత సంప్రదాయములతో హొస్పాడి
యీ మున్నము రాజకన్యకై వైద్యవృత్తి జీవనము గాగల యొక విదేశ బ్రాహ్మణ
పుత్రుని ప్రేమించి, యాతని పాణిగ్రహణ మొనర్చునా? అందని మ్రానిపండ్ల
కాశించు టెందులకు? స్వప్నము ముగించి, బహుమతి నంది, యింటికేగి తానేల కృతార్థత
నొందరాదు?

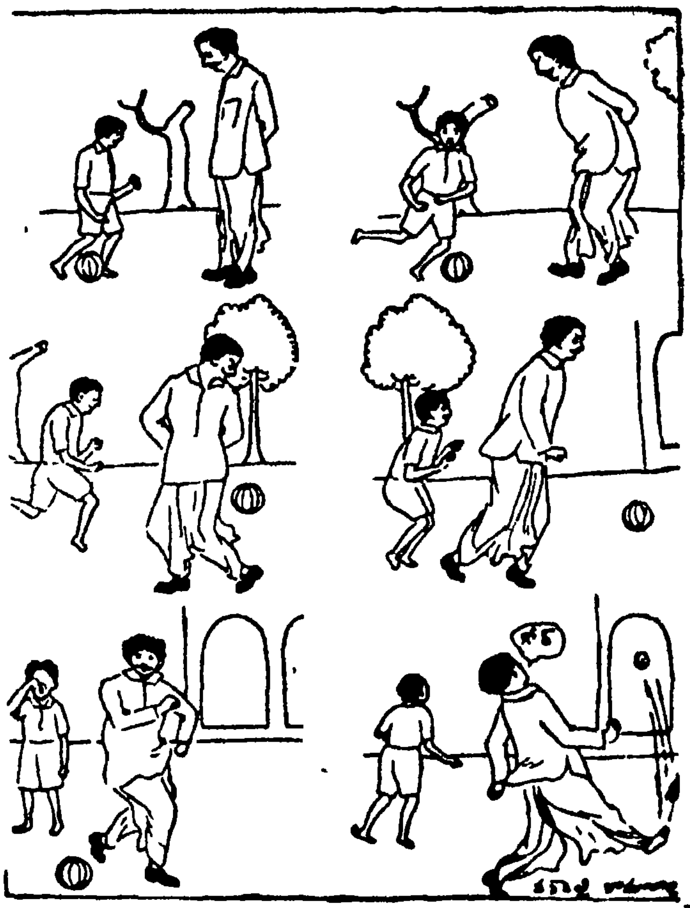

బంతి ఆట [1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

ఉత్సాహి—2 (మద్దెలకాడు)

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

శ్రీపాదునికి రాజకన్నియ మీది ప్రేమము ఆత్మ విమర్శనము, ఆత్మ బోధనములను సాధారణ చికిత్సా సాధనముల నతిక్రమించిన జీవ వ్యాధిగా బరిణమించెను! వలపు ప్రాణమునే లెక్కసేయనపుడు, వ్యక్తి లక్షణములగు కులాచార్యాభిమానములు, లజ్జావమానములను పరిగణించునా? సంసార బంధములు కోసివైచిన విరాగివలె నీ ప్రియుఁడు ఏకాగ్రచిత్తుడై, ప్రేమాధినాథుని కంజలులు సలుపుచు, దినములు పుచ్చుచుండెను. ఆ విప్ర పుత్రకుని కా ముస్లిమురామాస్మరణ మయ్యెను! ఆ మందరి దినదినము ప్రాతఃసమయమున తన మృదుకరములఁ బ్రీతితోఁ గోసి యంపెడి పన్నీరు పూవులే యా ప్రియుని కమూల్యములగు కానుకలు, ఆతని యిష్టదైవమున కర్పితమగు పూజా ద్రవ్యములును!

6

ఇంక రాజగృహమునందలి గుల్‌నారిని గూర్చిన సమాచారములు పరికింపవలయును. ఏకైకపుత్రిక యగుటచేతన గుల్‌నారి జననీ జనకుల కన్నులకు పెన్నిధియై! భువనమోహినియగు పుత్రికయందు మాతా పితరుల కమిత వ్యామోహ ముండుట యాశ్చర్యము గాదు. ఆ బాలయందుఁ గానవచ్చెడి సుగుణ శీలములు వారి ప్రేమ వృద్ధికి దోహదము లయ్యెను. అసమాన బుద్ధి చాతుర్యముతో భాసిల్లెడి యా బాల జనకుని వేదాంత ప్రసంగములందు పాల్గొనుచుండును. గుల్‌నారి సాదీ మున్నగు పారసీక కవి పుంగవుల కావ్య రాజములఁ జదివి, అందలి మనోహర భావములను గూర్చి జనకునితో ముచ్చటించుచు, నిరతము యవన కవితా మధురసము నాస్వాదించుచుండును. పారసీక కవుల వర్ణనలందు గుప్పించిన గులాబి పూవులను ప్రియ తనయకుఁ జూపించుటకై నవాబు పారసీకమునుండి గులాబి యంటులు తెప్పించి, ఉదయగిరిని నాటించెను! ఆ మొక్కల సంరక్షణ భార మా మందరిమీదనే యుండెను. హిందూదేశీయు లనాదిగ పెర్షియానుండి వచ్చెడి గులాబి పూసారమగు పన్నీరు వాడుచుండెడివారు కాని, ఆ కుసుమముల దర్శన భాగ్య మిదివఱకు నెఱుఁగరు! కావుననే యిపుడు ఉదయగిరి మీఁద విరిసెడు నీ క్రొత్త జాతి పూవులను దేశీయులు పన్నీరు పూవులని వ్యవహరింపఁ దొడంగిరి. నెల్లూరుసీమవారు నేటివరకును గులాబి పూవులను పన్నీరు పూవు లనియే పేర్కొనుచుందురు. ఆ పూఁబోదలను ప్రప్రథమమునఁ బెనుచుచుండిన యారాజకన్నియకు "పన్నీరుపువ్వు" అని జనులు పేరిడిరి. గుల్‌నారి యను పారసీక నామమునకు నిదియే యర్థమగుటచేత, అన్నివిధముల నా రాజకుమారికి "పన్నీరు పువ్వు" సార్థక నామ మయ్యెను.

పాదరిండ్ల పెంచుచును, పూఁదీగలు జక్కఁజేయుచును, సతతము కుసుమములతోఁ గాలము గడపు గుల్‌నారిని మధురినామము ముద్దుపేర తండ్రి పిలుచుచుండువాఁడు. గుల్‌నారి విద్యాబుద్ధులం దారితేరిన వయస్కయైనను, తలిదండ్రుల కింకను బాలికయే! తాను బాలనియే యా తరుణియు తలంచుచుండును! కాని, కన్నెమనము, కాముని ప్రబోధనమును ఎట్టి లేఁబ్రాయపు వారికిని నయము గొనివచ్చును! ప్రేమమూర్తియగు జనని చిరకాల వ్యాధి గుల్‌నారికి వ్యాకులతతోపాటు ప్రాయమును బెంచెను. యవన వైద్యుని చికిత్సచే తల్లి స్వస్థతనొందుటకు పుత్రిక యపరిమితముగ సంతోషించెను. ఆ యువకు డసమానబుద్ధి ప్రజ్ఞలతో నొప్పువాఁడని వానిని జూచినపుడె గుల్‌నారి గ్రహించెను. ఆతని మూలమునఁ గదా జనని జీవములు దక్కినవి! యారాజకన్నియ వైద్యునెడ మిక్కిలి కృతజ్ఞత గలిగియుండెను. సుగుణాన్వితుఁడగు నా సుందర పురుషునం దా సుదతికిఁ గుదిరిన సద్భావము వట్టి కృతజ్ఞత గాదు. ఆ యువకుని తన హృదయాధినాథునిగ గుల్‌నారి భావించెను! మనము తన మన మిట్టి తలంపులకు లోనగుట బాల్య లక్షణమని యా తరుణి యొక్కొకతఱి తలపోసి, తనకుగల విద్యా వివేకానుభవముల సాహాయ్యమున సద్భావ మొసంగి నిరోధింప యత్నించెను. కాని, ప్రేమాంకురము తన హృదయ క్షేత్రమున తల సూపఁగనె వేరు తన్ని వృక్షమగుట కా యువతి విస్మయ మందెను! నూతన ప్రేమ వ్యాజమున నిట్లు గుల్‌నారి వయస్క యయ్యెను!

కుశాగ్రబుద్ధిగల గుల్‌నారి ఈ నూతన పాశమును ద్రుంచివేయ నెన్ని ప్రయత్నములో చేసెను. తనకును, ప్రియునికిని గల మత సాంఘికాచార విషయములుగల వ్యత్యాసమును దలపోసెను. జననీ జనకుల యనుమతిని గూర్చి యోచించెను. లోకుల వ్యాఖ్యానము నూహించెను. తన ప్రేమ సాఫల్యమునకు లోకమంతయు నడ్డుపడునట్లుగ భావించెను. ఐన నీ ప్రతిబంధకము లన్నియు దాటి వెడలి, ఆ సుదతి హృదయమందలి ప్రేమ లతిక తల యెత్తి యాకాశ మంటునట్లు గానవచ్చెను! మంకువట్టు పట్టిన పసిపట్టివలె నా పడతి ప్రేమ శిశువు మాతృహితబోధనలు పెడచెవిని బెట్టుచుండును! గింజుకొనిన కొలఁది కంఠము బిగియు నురిత్రాటివలె, తొలగింపవలెనని యత్నించిన కొలఁది ప్రేమపాశము హృదయమును బంధించుట కావునిక వసటజెంది, చేయుట కేమియుఁ దోఁపక, చేష్టలు దక్కియుండెను!

చేతనములకెల్ల చైతన్యమగు ప్రేమమునకు పెనుపు నైసర్గిక లక్షణము. జనకుని యానచే ననుదినము క్రొత్త వైద్యుని పూజలకు పన్నీరుపూవు లంపెడి గుల్‌నారి, ఒకనాఁడు తన ప్రణయ వృత్తాంతము ప్రియునికిఁ దెల్పి యాతని మన మెఱుంగఁ గోరి, తాను వ్రాసిన చిన్న కమ్మ చుట్టును పూలమర్చి బంతికట్టి, దానిని పూలలో నమిడ్చి, పూలగంప నొప్పటివలె వైద్యుని విడిది కంపెను! పూవుల కెదురుచూచుచుండు శ్రీపాదుడు, పూలమధ్యమందు పూబంతి చూచి విస్మయమంది, తన గుండియ లాత్రమునఁ గొట్టుకొనుచుండఁగ, అది మెల్లన విప్పెను. లోని లేఖ చూచి చదువుకొనునపుడు ఆ ప్రియుని హృదయ మీ లోకమున లేదు! ఏ విచిత్ర ప్రపంచముననో, ఏ కల్పతరువుల

(మద్యపాన నిషేధ ప్రచారము ను ప్రశంసించినది)

సిప్పా—తాగా! [1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

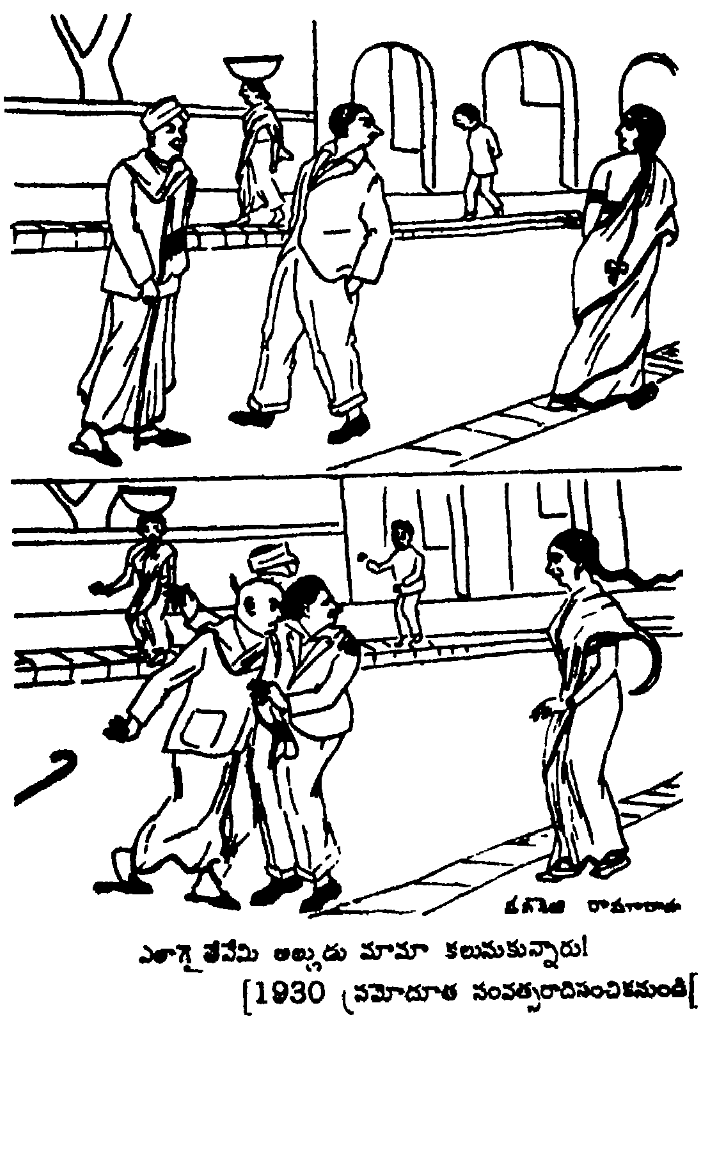

ఎలాగైతేనేమి అల్లుడు మామా కలుసుకున్నారు!

[1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి[

నీడనో, తాను విశ్రమించుచు, మందర పక్షిజాలముల కిలకిలా రావములు వినుచుండు నట్లుగ నా యువకునికీ దోచెను! లేకా విషయము లేవి? ఆ యువన కన్యకమీంది మది నిలుపుటచే తనకు లోక మెంత శోభాయమానముగ నున్నదో, తనముగూర్చియే తలంచుచు ప్రొద్దుపుచ్చుచుండుటచే నా తరుణికి నటులె యుండెను! కదలికావన మున సేవకులు కోసి కోటకుం గొనిపోయెడి ఫలపత్రముల మధ్యమున తన ప్రత్యుత్తరపు ప్రేమలేఖను బొందుచుండి, విప్రకుమారుడు గుల్‌నారి కంపెను. ఈ విధమున నా యువతీ యువకుల ప్రేమానురాగములు పెంపొందుచుండెను!

7

నిత్యాదినములు క్షణములై సాగిపోవును. తాను వచ్చిన కార్యము దైవానుగ్రహమున సఫలమై రాణి సంపూర్ణారోగ్యము గాంచెం గావున, రాజానుమతి యైనచో తాను బోయి వచ్చెదనని శ్రీనాథుడు నవాబునకు విన్నవించుకొనెను. మఱునాడు ప్రభువు నిండు కొలువునుండి శ్రీనాథు నుచితాసనాసీనుం జేసి, అతని వైద్య నైపుణ్యమును ప్రశంసించెను. మంత్రులు వాని నెంతో శ్లాఘించిరి. వయసునం జిన్నయిన యున్నను, విద్యాప్రాభవమున నీతడు పెద్దయనియు, వైద్య రహస్యము లితనికివలె నింకెవ్వరికి తెలియ పడవనియు, కావున నేటిక యొసంగెడి యెంతటి గొప్ప పారితోషికమును స్వీకరించుటకైన నీ యువకుం దర్హుడనియు ఆస్థాన వైద్యవేత్త యుపన్యసించెను. తనమీంద నుదయగిరి వారికింగల యపారకరుణయే తన జయమునకుం గారణముగాని, ఇతర వైద్యులకు లేని ప్రజ్ఞాతిశయము తనయందు లేదని శ్రీనాథుడు సవినయముగు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. అంతట నవాబు శ్రీనాథునిచేత నొక గులాబిపువ్వునుంచి, బంగరు పళ్లెరమున నుండిన వరహాలరాశి వాని కొసంగబోయెను. తాను సువర్ణము తాకుటనియు, తన కమ్మ మునుకొక పన్నీరుపూవె చాలు ననియు నా యువకుడు రాజునకు విన్నవించెను! గొప్ప బహుమతి నందవెడి యుట్టి వెడగు లెందైన నుందురాయని పలువు రాశ్చర్యమందిరి. అర్థంకినీమ వారు సత్యకాలపువారని కొందఱును, బహుమతి చాలదని నవాబునకు వచ్చునట్లుగా ఈ గడుసరి యిట్లు చేసెనని మరికొందఱును అనుకొనిరి. అంతటితో సభ గంపెను.

వైద్యయువకుని యుద్దేశము నవాబున కేమియు బోధపడకుండెను. ఆయన యొకటి నిర్ధారణ చేసికొనెను. ఇంత ధైర్యముగ మెలంగవేర్చినవాడు మిగుల యోగ్యుండైనను, అత్యాశాపీడిత హృదయుండైనను గావలయును! ఫలాపేక్షా విరహితులగు వేదాంతులకు ధనకాంక్షా విరోధ మెంతటిదని? ఒకవేళ నీతని మనసు అధిక ధన స్వీకారము నందె మగ్నమైన దనుకొన్నను, ఇంతటి మేలు చేసిన వైద్యుని కష్టము ప్రభువు లుంచుకొనుట న్యాయమా? కావున నిండుసభలోనికిగాక, తమ అంతఃపురమునకు రప్పించి, రహస్యముగ నభిప్రాయము గమంగొని, వాని ఋణము దీర్చనైచి, తాను కృతకృత్యత నొందవలెనని నవాబు ఉద్దేశించెను.

8

ప్రభునాజ్ఞ ననుసరించి శ్రీనాథుం డా మఱునాడు నగరున కేతెంచెను. రాణి పానుపున కడ్డముగం దెరవేయబడియుండెను. నవాబు కాంచన పీఠిపైం గూర్చుండి శ్రీనాథుడు తనకుం జేసిన సలాము లందుకొని, కురిసిలో నాతనిం గూర్చుండబెట్టెను.

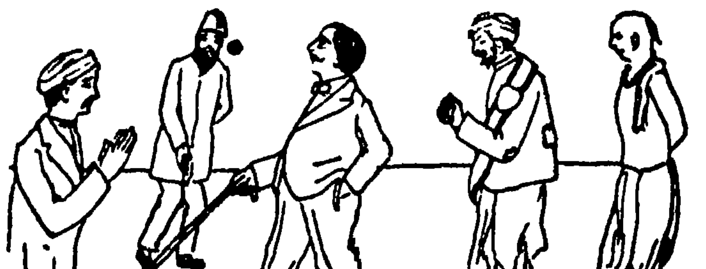

పాశ్చాత్యకూటకి పాటుపడుచున్న ఉద్యోగి గౌరవము పొందుచుండ

ప్రజల జ్ఞానాభివృద్ధికి పాటుపడుచున్న జ్ఞానిని చూచువారు లేరు. [1930 ప్రమోదూత సంవత్సరాదిసంచికనుండి]

వెనుకటికంటె నెక్కువగ పసిడి నాణెములు పళ్లెరమునం దళుకొత్తుచుండెను. అవియె విరిసించిన యొక పెద్ద గులాబిపూవు సువర్ణరాశిపై పొంగొందుచుండెను. రాజ్ఞి రాజపుత్రికలు తెరవెనుక నాసీనలై యుండిరి. ఆచెనుండి తెరలు తెరలుగ వీతెంచు పూలవెత్తావులును, కాంచన కంకణముల కలస్వనము ను ఆ సుందరు లీ సభా కార్యక్రమము నతి కౌతుకాయత విలోచనముల విలోకించుచుండిరని ప్రకటనము చేయుచుండెను!

ప్రథమమున ప్రభువు కొన్ని యుపోద్ఘాత వచనములు పలికెను. శ్రీనాథుడు తన కుటుంబమున కొనర్చిన మహోపకార మాతం డుగ్గడించి, తన కృతజ్ఞతా సూచకముగు నీ చిన్ని కానుకను గైకొని తనను గౌరవింపుమని యా యువకుని వేడెను. శ్రీనాథుడు వినయ పూర్వకముగు వినతు లొనర్చి తన హృదయము కాంచన రత్నములు దగిలియుండలేదనియు, దేవరకు సమ్మతమయ్యెని తన పలవుల కొలికియగు నొక పన్నీరుపూవె చాలుననియు విన్నవించెను! ఈచిన్ని కోరికకు రాజు, రాజ్ఞియు నద్భుతమందిరి. అత్యల్పమానసులుగానివారు వస్తుయు, నాతని కలుముల రాణియుగురాజకన్యయును

తురుష్క ప్రభువు కీశాలి, ధీరోదాత్తుడు విప్రపుత్రుని పలుకులకు ఆ మహనీయుని మనమున తొంకరి మెరుపువలె నుపు లోక యోజన స్ఫురించెను! వైద్యుని పటునె కూర్చుండుమని చెప్పి, రాజు చట్టున తెరలోనికిబోయి రాణితోం గొంత ముచ్చటించి, పిమ్మట పుత్రికతో సంభాషించి, తెరవెలుపలకు వచ్చి, "యువకుడా! నీ బుద్ధికుశలత మేలైనదని యున్నె యొఱింగితి? ఇప్పుడు నీ ధైర్యము ప్రశంసనీయమని తెలిసినది. మఱి యే తెలివిమోఱవే, నీసాహసమునకు నీ కోరెనె సమాధాన మీయవలసి యుండెడిది! నా మనస్సునకు మాత్రము సత్యధర్మములకె ముఖ్యములుగాని క్షణభంగురములగు బాహ్యభిమానములు గావు నీ ప్రేమనుచేపు ... ప్రేమసత్యములకు మెచ్చుకొన్నయుగు పరమాత్ముడు నిన్నాశీర్వదించుగాక! నీ కోరిక ను మరందలిపెదవా?"

"దేవర వారికి నా యం దనుగ్రహమున్నచో, నాకు పన్నీరుపూవు ప్రసాదింపవలయును!" అని శ్రీనాథుని ప్రత్యుత్తరము

రాజు.—"పన్నీరుపూవు మాకు ప్రియము, పవిత్రము నైనది! అద్దాని నీవు శయన గృహాలంకరణముగనేకాక, దేవతా మందిరమునం గూడ గౌరవించెదవా? లలితకళా జన్మభూమియగు పారసీకోద్యానములందును, ఆధ్యాత్మిక విద్యా రహస్యములగు సూఫీ దేవాలయ ప్రాంగణములందును ప్రభవించిన ఈ పూవుం దీగె పవిత్ర వేదభూమియందు వర్ధిలగలదని అంటుగట్టుట కుపకరించుచున్నది సుమా!"

వైదిక నిష్ఠాపరుడగు నా విప్రకుమారుని ప్రేమమున కిది క్లిష్టమగు సమస్య! వన దీని కాతం డొసంగు సమాధానమును బట్టియె అతని ప్రేమమునకుంగల ధైర్యస్థైర్యములు తేటపడంగలవు. ఇపు డతడు లవంతయు గొంకక "మహాప్రభూ! సత్యసంధత యుపక్రమించి, నండెడి భావద్భక్తి వంశ్యుడనేని, పన్నీరుపువ్వును తగిన చొప్పున మన్నించి, ఎన్నటికిని వన్నెవాయని విధముం గాపాడగలను!" అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

అంత నవాబు దిగ్గన లేచి, ఒరలో వ్రేలాడు కాంచన ఖడ్గము దీసి, "హృదయము గలిపిన చోటుల నడుమ తెరలెందుకు?" అని పలికి, తెర నొక్క వ్రేటునం జీల్చి, "హృదయేశ్వరీ! మన ప్రాణసమానయగు పుత్రిక పన్నీరుపూవునకు తగినవరుం డీ వైద్యకుమారుడె సుమీ! దేవుడు ప్రీతితో గలిపిన హృదయములు వేరుచేయుటకు మనుష్య మాత్రులము మన మెవ్వరము? స్వాంతము సత్య ధర్మములందున్న నచ్చారిత్రులె స్వచ్ఛమగు ముసల్మానులు! ఉన్నల్లా! వీరి దాంపత్యముదైవ సమ్మతము!" అని వక్కాణించెను.

అంత నా యువతీ యువకులు రాజ్ఞీరాజులకు మ్రొక్కి, వారి దీవనలతో గృహస్థాశ్రమ స్వీకారము చేసిరి!

9

కందుకూరుసీమలో పశ్చిమ దిగ్భాగమున కమలూరను గ్రామము గలదు. అందు క్రొత్తగ నొక బ్రాహ్మణ కుటుంబము వచ్చి కాపురముండెను. నీ ప్రభువు ప్రాపకమునవో వారికి గొప్ప భూవసతి ప్రాప్తించెను. గృహస్థుడు వైద్యశిఖామణి. గృహిణి అప్సరసవంటి శరీర సౌందర్యమును పొప్పునది. దేశభాష బాగుగ రాకుండుటచేతనో, మరి యే కారణమునవో ఆగర్వ శ్రీమంతురాలగు నా యిల్లాలు లెప్పుడు నిల్లు విడిచియుండునది కాదు. ఐనను, రూప గుణాధిక్యమున నా కోమలి దేవతా విగ్రహమె! పూల మొలకలు పెంచుటయం దాసుందరి కెంతయు నాసక్తి. ఆ పడతిపేరు పన్నీరుపువ్వు. వారి సంతతివార- పన్నీరుపూలవంటి శరీర సౌందర్యమున వొప్పుచు, భక్తివిరతత్వమునకును, లలితకళలం దభిరుచికిని వాసికెక్కియున్నారు.

10

కమలూరు గ్రామమందును, చుట్టుప్రక్కల నైదారు గ్రామములందును ఇప్పటికిని "శ్రీనాథము" అను యింటిపేరుగల గొప్ప భూస్వాము లున్నారు. ఇవటం దప్ప దేశమం దెచటను శ్రీనాథమువారు లేరు. మొట్టమొదట కొన్ని యనుమానముల చేత ఆ వైదికులను తక్కిన బ్రాహ్మణ సంఘమువారు, కొంత తక్కువగం జూచిరట గాని, శ్రీనాథమువారి కిపు డట్టి బాధలు లేవు. సోమయాజి వారి యిష్టదేవత. స్త్రీపురుషులు లలాటమందలి బొట్టుమీంద చాంద్రరేఖ నలంకరించుకొందురు. వింతయగు నొక చాంద్రాయణవ్రతము వారు జరుపుచుందురు. మహమ్మదీయులయెడ వీరు అత్యంత సోదరభావము గలిగియున్నారు. ఈ వంశమున పలువురు కవిత్వ ధోరణికి, లలిత కళాభిరతికిని ప్రసిద్ధి కెక్కియున్నారు. సమధికన్నెకును, శరీర సౌందర్యమునకును శ్రీనాథమువారు పేరుపడియున్నారు!

(ఈ యైతిహ్యమునందలి ముఖ్యాంశములు స్పెయిను దేశీయుడగు జోసెఫ్ మెకిగ్ అను హిందూదేశ చరిత్ర పరిశోధకుని దినచర్య పుస్తకమునుండి గ్రహింపబడినవి)